

Gode pengevaner til den næste generation:
**Digitale og fysiske penge
i ungdomslivet**

Danske Bank

INDHOLDSFORTEGNELSE

3.	Forord fra Anne Juel Jørgensen, børne- og ungechef i Danske Bank
4.	Sammenfatning af pointer og hovedkonklusioner
5.	#1 Langt de fleste unge har styr på deres penge og konto
9.	#2 Unge har to økonomier – den fysiske og den digitale
14.	#3 Unge opstiller mentale regler for brug af digitale penge
18.	#4 Forældrene er de primære økonomiske rådgivere
21.	Metode

Forord

Børn og unge er fremtiden. Frem mod 2023 sigter vi i Danske Bank mod at støtte to millioner børn, unge og deres forældre med at udvikle værktøjer og viden, der kan bidrage til at give den næste generation gode pengevaner.

Men hvordan får man gode pengevaner i et digitalt liv, hvor kontanterne forsvinder mere og mere ud af vores hverdag? Hvor vores forbrug hele tiden bliver mere digitalt, og hvor penge mere eller mindre er blevet usynlige for os? Det er nye udfordringer, som særligt er gældende for den generation af unge, som vi har lige nu. Og det er spørgsmål, der er helt afgørende for os som bank at få svar på, hvis vi skal hjælpe de unge på vej.

For at få svar på de spørgsmål har vi gennemført en repræsentativ undersøgelse blandt unge i alderen 15-17 år, hvor vi har spurgt ind til deres pengevaner og forhold til fysiske kontra digitale penge. Og vi har testet de fund på Danske Banks ungepanel, der består af 16 unge i alderen 13-17 år.

I rapporten her forklares fire væsentlige pointer om unges forhold til pengevaner. De handler fx om, at mange unge selv føler, at de har godt styr på deres økonomi, og at de ved, hvor de skal gå hen, hvis de har brug for hjælp. En anden pointe er, at de fysiske penge faktisk ikke er forsvundet ud af de unges liv. Men de fysiske penge spiller én rolle i de unges liv, mens de digitale penge spiller en helt anden - og større rolle.

Vi kan også se, at selvom penge er blevet mere usynlige, så finder de unge deres egne måder at styre deres penge på. Det kan vi alle blive inspirerede af - ikke mindst os som bank, der skal støtte de unge og være tilgængelige for dem. Vi kan lære meget af fundene fra de unge i denne rapport - ikke mindst hvordan vi så kan hjælpe de unge, der ikke har det helt lige så let med penge, og som er i risiko for ikke at få de gode pengevaner lært. Med mindre vi gør noget nu.

*Anne Juel Jørgensen,
børne- og ungechef i Danske Bank*

Sammenfatning af hovedkonklusioner

I rapporten **Digitale og fysiske penge i ungdomslivet** undersøger vi unges forhold til fysiske kontra digitale penge. Særligt har vi fokus på at undersøge, om de fysiske penge helt er forsvundet ud af de unges liv, og om mulighederne for at lære om penge, penges værdi og forbruget af dem er blevet sværere i takt med, at forbruget generelt set er blevet mere digitalt, og penge er blevet mere usynlige.

I den kvantitative undersøgelse og den kvalitative undersøgelse blandt unge ses det, at størstedelen af unge langt henad vejen selv føler, at de har godt styr på deres penge og økonomi. Selvom deres forbrug er meget digitalt, er de fysiske penge ikke forsvundet ud af deres liv, men er en del af deres økonomi, som har en anden betydning end den digitale. Den digitale økonomi – deres konti – er deres primære økonomi, men kontanter oftest betragtes som "ekstrapenge", man kan bruge på mindre køb. Dog føles kontanter modtaget i gave fx stadig langt større end digitale pengegaver, fordi man kan se og røre ved dem.

Vi ser også, at nogle unge opstiller såkaldte mentale regler for, hvornår og hvordan de må bruge deres digitale penge. Det er deres måde at holde styr på deres økonomi og sikre, at de kan holde styr på deres "usynlige penge". Endeligt viser undersøgelse, at de unge på lige præcis det økonomiske felt betragter deres forældre som deres primære rådgivere, og det er først og fremmest forældrene de søger råd hos, når de har brug for hjælp.

Metoden

Rapporten **Digitale og fysiske penge i ungdomslivet** er udgivet af Danske Bank. Rapporten baserer sig dels på undersøgelse foretaget af analyseinstituttet YouGov som CAWI-interviews blandt 414 unge danskere i alderen 15-17 år i perioden 18.-26. oktober 2021, og dels på et kvalitativ ungepanel bestående af 16 unge danskere i alderen 13-17 år fra hele Danmark, der mødtes den 20. november 2021 i København. Paneldeltagerne var rekrutteret ud fra ansøgninger, de unge havde sendt til Danske Bank efter at have set ungepanelet omtalt på Facebook og Instagram.

1.

Langt de
fleste unge føler selv,
at de har styr på deres
penge og konti

*De digitale penge betyder ikke umiddelbart,
at de unge har fået et dårligere overblik
over deres økonomi end tidligere.*

*Jeg bruger den der
Danske Bank netbank-app,
Jeg tjekker den hver dag.
Jeg tænker ikke rigtig
over det, jeg tjekker bare.*

Pige, 17 år

Langt de fleste unge føler selv, at de har styr på deres økonomi. Derudover sparer mange unge op, og de holder generelt og løbende øje med, hvor mange penge de har, og hvad de bruger dem på. De unge bruger overblikket i netbank til løbende at holde styr på, hvad de bruger deres penge på.

- **80 %** af de unge vurderer selv, at de har styr på deres økonomi. Kun **7 %** af de unge vurderer selv, at de ikke har styr på deres økonomi, mens **13 %** ikke ved det.
- Halvdelen af de unge har både opsparings- og forbrugskonto.
- **90 %** af de unge ved, hvad der står på deres konti, heraf svarer **40 %**, at de ved præcist, hvad der aktuelt står.
 - De unge tjekker forbrugskonto dagligt eller minimum ugentligt, og ved hvad der står på den.
- **21 %** af de unge tjekker kontoen dagligt, mens yderligere **43 %** tjekker deres konto ugentligt.
- **12 %** af de unge forbruger alle deres penge i løbet af en måned - **54 %** har penge på opsparingskontoen, og **69 %** har penge på forbrugskontoen i slutningen af måneden.

Perspektiv fra Anne Juel Jørgensen:

Tallene korresponderer ikke helt med de nyheder, vi ofte læser om unge i 20'erne: Her læser vi om unge med høj forbrugsgæld, og grupper, der ender i Luksusfælden. Ofte hører vi også fra eksperter, at forældre har svært ved at sige nej til deres børn og reelt set opdrager deres børn til forbrug uden samtidig at lære dem at spare op til dyre forbrugsgoder, som børne- og ungdomslivet i dag kræver

Omvendt ved vi, at 57 % af alle danskere (over 18 år) i høj eller meget høj grad føler sig trygge ved deres nuværende økonomiske situation, mens kun 3 % slet ikke føler sig trygge ifølge rapporten Danskernes økonomiske tryghed (Danske Bank, 2021).

Det betyder altså, at en stor gruppe af unge danskere vokser op i familier med en økonomisk tryk ramme, og hvor de unge også selv føler, at de har styr på deres penge og hverdagsøkonomi. Den store og vigtige opgave - ikke mindst for os som bank - er at undersøge, hvad vi kan lære af disse økonomisk trygge unge for at kunne hjælpe dem, der ikke er lige så trygge, og som ikke har helt styr på penge og hverdagsøkonomi af den ene eller anden grund.

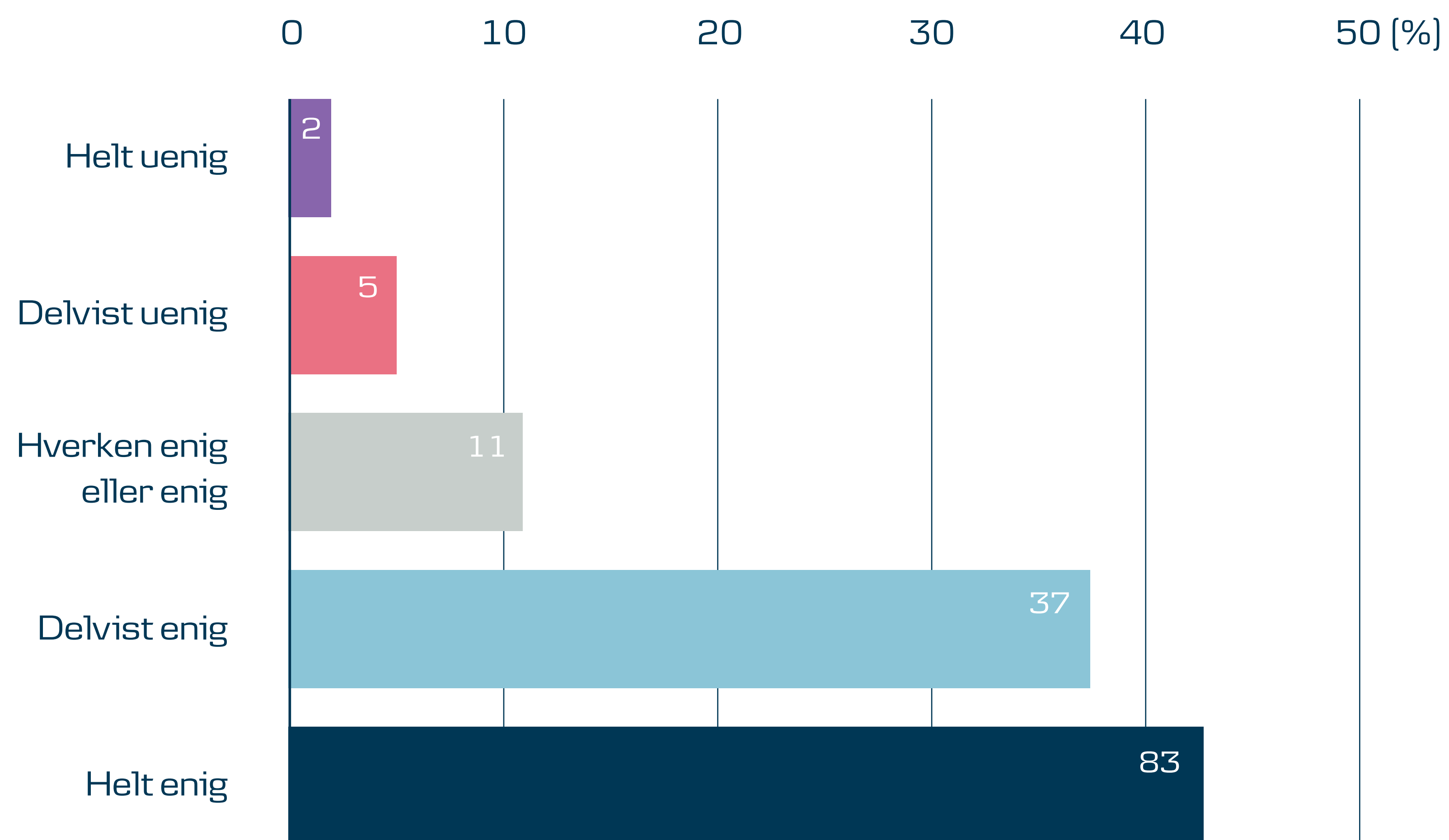
Det er også én af grundene til, at vi sammen med Danske Skoleelever arbejder på at få penge og privatøkonomi på skoleskemaet.

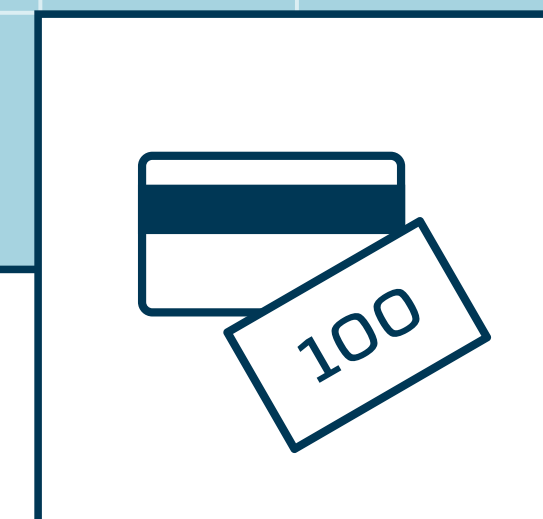
Jeg har en lønkonto, forbrugskonto og en opsparingskonto (...) Hvis der er flere penge tilbage på forbrugskontoen, bliver de overført til opsparing.

Dreng, 17 år

Jeg føler selv, at jeg har styr på mine penge

2.

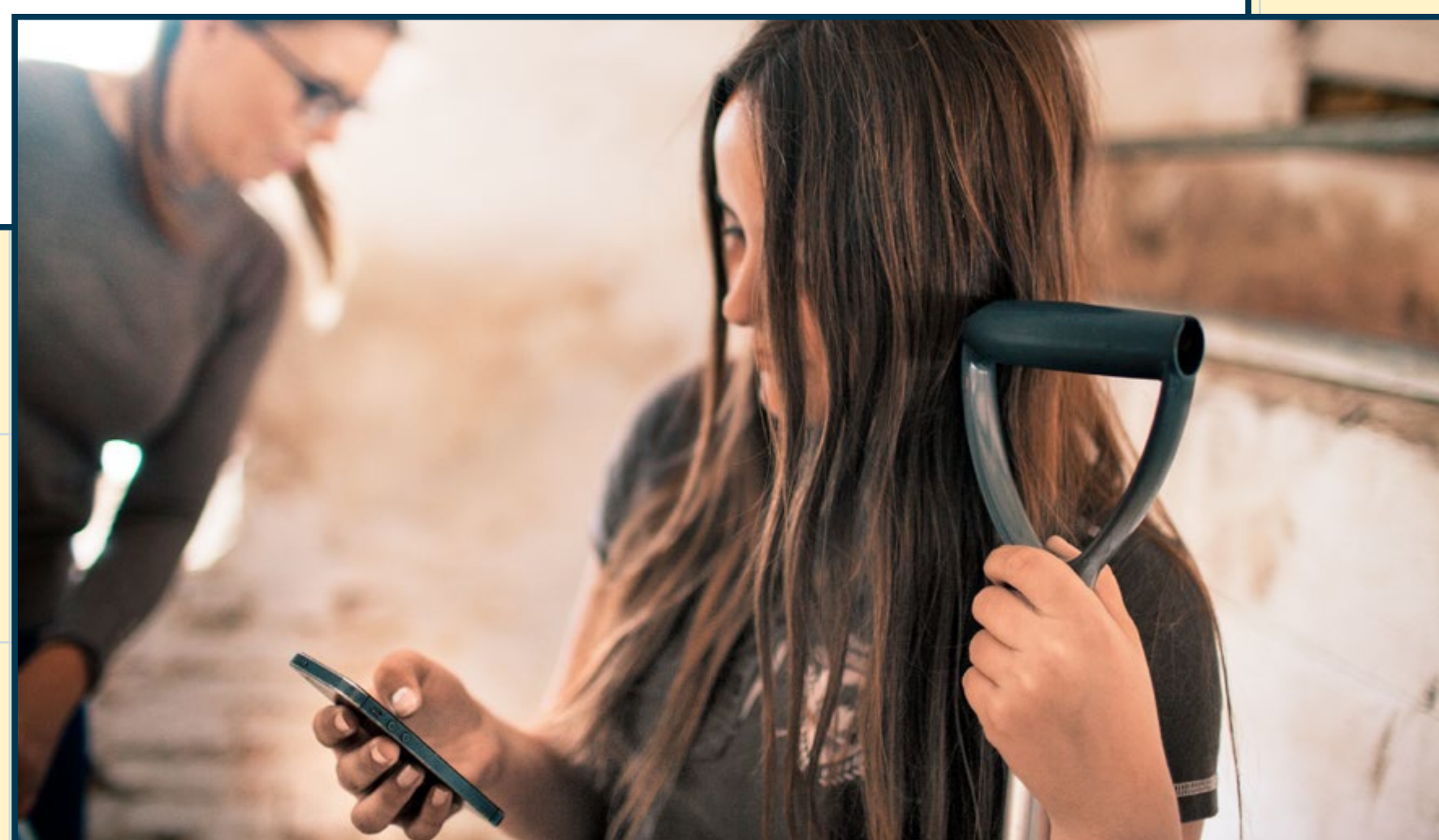
Unge har to økonomier – en fysisk og en digital

Selvom de unges hovedøkonomi er digital, har kontanter stadig en berettigelse hos de unge, men til særlige formål

“

Du har din konto, som er penge, du har arbejdet for, og så har du kontanter, som måske er nogle, du har fundet og glemt eksisterede. Måske har du fået dem i julegave eller sådan noget. Det gør ikke lige så ondt at bruge dem, for det er sådan ekstrapenge.

Pige, 16 år

Det føles meget vildere, når man får 1.000 kr. i kontanter i gave. Så føler man virkelig, man har fået noget særligt.

Pige, 15 år

De unge opererer ifølge de to undersøgelser med to økonomier:

Den fysiske og den digitale – og de to økonomier er adskilt og skal helst ikke blandes for meget sammen. Den digitale økonomi er den primære – hovedøkonomien for de unge – men kontanterne findes stadig blandt de unge og har stadig en værdi og funktion til bestemte formål.

- De digitale penge på kontoen er det egentlige råderum for de unge. Hvis man låner penge til en ven fra sit kort, vil man fx have disse penge tilbage digitalt på sin konto – ikke som kontanter, da man i så fald føler, man har "mistet" penge. Omvendt kan man tjene penge ved at låne kontanter ud og få dem sat ind på kortet.
- Over en tredjedel - **36 %** af de unge – bruger månedligt kontanter, af dem svarer **18 %**, at de bruger kontanter ugentligt eller oftere.
- Størstedelen af de unge (**58%**) siger, at de bruger kontanter til mindre køb som slik, is mm. Dernæst siger **38%**, at de bruger kontanter til at købe mad i kantinen. Blot **16%** bruger kontanter, når de køber større ting.
- Kontanter har en vigtig funktion for gaver. Her fungerer kontanternes fysiske værdi godt til at understrege det ekstraordinære ved gaven. Kontanter opleves her også som "hemmelige" penge, som ikke er registreret i det officielle forbrug på netbanken.

Perspektiv fra Anne Juel Jørgensen:

Dette giver os et indblik i, hvordan hverdagen for de helt unge fungerer i det kontantløse samfund, hvor heller ikke de ellers digitalt indfødte helt har sluppet kontanterne. De bruger kontanter i deres lille hverdagsøkonomi på skoler og uddannelsesinstitutioner, til køb af slik og andre småting. Kontanter giver stadig nogle særlige følelser – fx oplevelsen af en gave, der er større, når den er givet i kontanter end overført via en betalingsløsning. Det hænger sikkert sammen med, at vi rører ved mønter og sedler og oplever dem som en helt konkret størrelse.

Det er betryggende at se, at de unge selv finder ud af, hvilke betalingsmetoder der giver mening i hvilke situationer, og at det i deres verden derfor ikke behøver at være kun kontanter, kun kortbetaling eller kun Mobile Pay – men at de bruger de forskellige løsninger som supplement til hinanden, hvor det giver mening.

De unge er altså vokset op med en lille kontantøkonomi og en større digital økonomi. Alligevel har det ikke ændret på deres billeder af, hvad penge er. Det er stadig noget, vi har stående, sætter ind, tager ud eller tager op af lommen. Vi taler altså stadig om penge som noget meget konkret i form af mønter og sedler, selvom de er blevet abstrakte og usynlige.

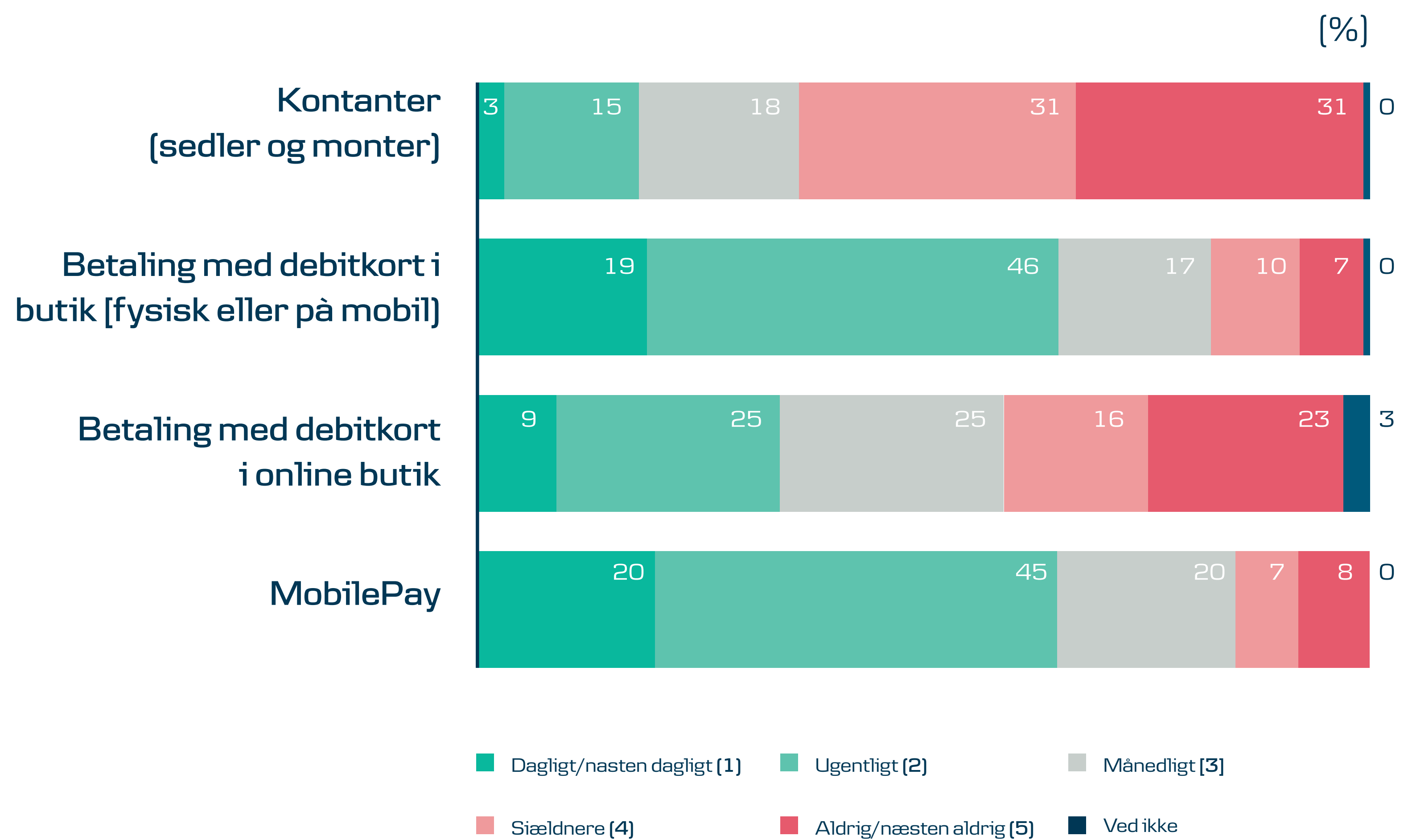
“

Jeg synes, at det bedste er, hvis man har lagt ud for noget kontant, og det så bliver sat ind på ens konto. Så føles det som om, jeg har tjent penge!

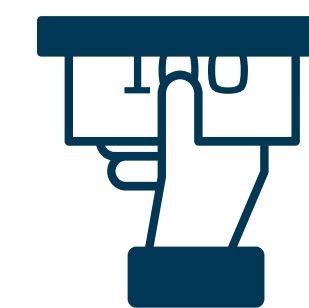
Pige, 17 år

Hvor ofte bruger du følgende betalingsformer?

3.

Unge opstiller mentale regler for brug af digitale penge

*For at holde styr på de "ubegrænsede"
digitale penge og tøjle overforbrug anvender
de unge mentale regler*

“

Jeg har det sådan, at jeg skal helst se det flere gange, inden jeg køber det. Det kan enten være i en butik, eller hvor jeg har lagt det ned i indkøbskurven på en webshop flere gange. Hvis jeg stadig vil købe det, har jeg taget en beslutning om, at det der produkt vil jeg virkelig gerne have. Det er noget, jeg har brug for. Så der har jeg bare lavet den mentale regel med mig selv.

Dreng, 17 år

Undersøgelserne her viser, at de unge tager alternative metoder i brug, når det kommer til digitale penge: De danner deres egne mentale regler for, hvor mange penge de må bruge, hvornår de må bruge penge, eller hvor lang tid de skal overveje et køb, før de gennemfører.

- **51%** af de unge føler ikke, at der er nogen forskel på, hvor mange penge de bruger, når de betaler med henholdsvis digitale kontra fysiske penge.

Perspektiv fra Anne Juel Jørgensen:

Ifølge adfærdsforskning er mennesker kodet til at ville have det sjovt. Vi skal helst ikke bruge al for meget energi, og ting må gerne være nemme. Derfor skal der noget til for at skabe en friktion, der kan minde os om, at vi skal tænke os om og give en oplevelse af fysisk smerte, når vi bruger penge. Kontanter har i sig selv en friktion, som digitale penge ikke nødvendigvis har. Hvor man fx med kontanter fysisk kan begrænse sit forbrug ved kun at hæve et vist beløb fra sin opsparing.

Men i denne undersøgelse ser vi, at de unge sætter deres egne mentale barrierer op for at tøjle den spontane lyst til at købe her og nu – og det er en måde for dem at holde styr på de "usynlige" digitale penge.

Det er netop sådan nogle mentale regler eller andre former for barrierer, som vil kunne integreres ind i de digitale løsninger, men samtidig kan det også være inspirerende for børn og unge, der ikke selv har disse mentale regler at lære dem af andre, der har fået sådanne nogle små ting til at virke i deres hverdagsøkonomi.

Jeg har altid kun 300 kr. på min forbrugskonto. Så hvis jeg gerne vil have noget, som er over 300 kr., så skal jeg overføre fra min opsparing. Så bliver det også visuelt flyttet, så jeg kan se i øjnene, hvor mange penge jeg bruger.

Dreng, 16 år

Altså jeg har bare en mental regel for, hvad jeg bruger ad gangen. Jeg bor tæt på en Netto, og så kan man sige, at det skal koste under 70 kr., medmindre der er en god grund til det. Så holder jeg udgifterne nede på den måde.

Pige, 15 år

4.

Forældrene er de primære økonomiske rådgivere

Økonomi er det område i teenagernes liv, hvor de unge er enige om, at forældrene er de vigtigste sparringspartnere og rådgivere.

Min far er rimelig skarp til det og god til at hjælpe, så ham kan jeg altid tale med, hvis jeg har nogle spørgsmål om penge.

Pige, 16 år

I begge undersøgelser fremgår det, at de unge har stor tillid til deres forældres evner til at rådgive dem korrekt, når det handler om penge og økonomi. Samtidig er det tydeligt, at de unge imiterer deres forældres tilgang til penge. De taler altså fx om, hvordan "de" som familie er, når det kommer til penge (fx sparsommelige eller nogen, der køber, hvad de har lyst til).

88 % af de unge går til deres forældre, hvis de har brug for hjælp til at holde styr på deres penge.

87 % af de unge har talt med deres forældre om, hvordan man passer på sine penge online.

35 % svarer ja til, at deres forældre holder øje med deres forbrugskonto.

Perspektiv fra Anne Juel Jørgensen:

Dette billede stemmer godt overens med, at vi ved fra forskning og fra Danske Banks egne undersøgelser (fx Gode pengevaner til næste generation, 2021 DK-Fin Cap Report (danskebank.com), at vores forældre er de vigtigste rollemodeller for, hvordan vores pengevaner bliver som voksne. Vi gør, som de gør - og ikke som de siger. Det skyldes blandt andet, at pengevaner bliver grundlagt, når vi er mellem tre og otte år gamle. På det tidspunkt har vores forældre en stor rolle i vores liv.

Samtidig oplever vi, at forældre ønsker at få mere viden og inspiration om, hvordan de kan hjælpe deres børn på vej.

Vi skal derfor sætte gang i samtalen om penge på tværs af familier, skoler og andre relevante aktører for at forny samtalen og herunder lære af de unge og deres digitale vaner. Der ligger altså et stort ansvar hos forældre - også hos dem, der ikke selv mestrer det. Derfor skal vi finde sammen finde nye løsninger både til familier og i skolerne.

“

Jeg er ret god til at spare op, synes jeg. Jeg fik også et job virkelig tidligt, der havde jeg er meget lavt forbrug, så der kunne jeg spare op. Generelt er vi ikke en familie, som bare køber, køber og køber.

Dreng, 15 år

Metode

Rapporten *Digitale og fysiske penge i ungdomslivet* er udgivet af Danske Bank.

Survey

Rapporten baserer sig dels på undersøgelse foretaget af analyseinstituttet YouGov som CAWI-interviews blandt 414 unge danskere i alderen 15-17 år i perioden 18.-26. oktober 2021.

Ungepanel

Rapporten bygger desuden på et kvalitativ ungepanel bestående af 16 unge danskere i alderen 13-17 år fra hele Danmark, der mødtes den 20. november 2021 i København. Paneldeltagerne var rekrutteret ud fra ansøgninger, de unge havde sendt til Danske Bank efter at have set ungepanelet omtalt på Facebook og Instagram.

Det overordnede tema for workshoppen var Digitale penge. Specifikt blev de unge spurgt bredt ind til deres holdninger og erfaringer i relation til:

- Forhold til digitale penge og fysiske penge
- Prioritering i budgetlægning
- Online shopping og tryk adfærd på nettet
- Holdnings til betaling på kredit, forbrugslån og gæld blandt unge
- Brug af apps til pengerelevante opgaver
- Holdninger og erfaringer med rådgivning ifbm pengespørgsmål

Danske Bank